

feyt, de eindverantwoordelijke van de Academische Lerarenopleiding Theologie en Religiewetenschappen aan de KU Leuven. Als stem vanuit de Kerk koos ik voor bisschop Lode Aerts, de bisschop van Brugge, het bisdom waar ik deel van uitmaak.

Dat brengt me tot het einde van de weg die we in dit boekje gegaan zijn. Er resten mij nu nog slechts twee dingen te doen, namelijk bedanken en uitnodigen. Eerst komt het danken. Dank aan mijn man Frederiek om mij aan te sporen met dit boekje te beginnen. Ik dank hem om de tekst te redigeren en voor zijn inhoudelijke input bij zaken zoals het Marcusevangelie, het Rijk van God en barmhartigheid. Het was fijn en deugndoend om ideeën samen te bespreken en te verdiepen. Dank je wel ook aan Judith, Jakob, Amos en Isaak voor hun inbreng en voor het aanhoren van de vele gesprekken tussen mama en papa over mama's boek. Eveneens dankjewel aan professor Didier Pollefeyt en bisschop Lode Aerts voor hun inbreng en voor de tijd die ze genomen hebben voor het lezen en becomentariëren van mijn tekst. En tot slot dank je wel Erik Galle en Els Van Dam van uitgeverij Halewijn voor de vlotte samenwerking en voor het geloof in mijn boek.

Mijn laatste woord is voor jou, beste lezer. Ik wil je uitnodigen om zelf in deze dialoog in te treden. Hopelijk kan de tocht door de kamers van mijn geloofshuis je inspireren om zelf aan de slag te gaan voor het ontwerpen van je eigen (geloofs)huis. Het gaat er immers om dat we ons thuis mogen voelen in wat we doen en wie we zijn, zodat we ten volle kunnen en mogen leven, zoals beschreven staat in Joh 10, 10: *Opdat ze leven mogen bezitten, en wel in overvloed*. Ik wens het je alvast van ganzer harde toe.

Indrukken Over dit boek

Didier Pollefeyt,

eindverantwoordelijke van de
Academische Lerarenopleiding
Theologie en Religiewetenschappen
aan de KU Leuven

Stoutmoedig geloof

'Vraagt en u zal gegeven worden; zoekt en gij zult vinden;
klopt en er zal opengegaan worden' (Lc 18, 1-8)

De lectuur van dit boek van Eva Vromman voelt echt wel aan als een privilege. De auteur biedt met dit werk immers een unieke inkijk in haar eigen worsteling met de christelijke traditie. Het zal vele gelovige en zoekende mensen kunnen inspireren. De authenticiteit die uit de getuigenis spreekt, is deugddoend en werkt bevrijdend. Voor een buitenstaander zal de grondstelling van het boek misschien vreemd en zelfs paradoxaal overkomen, namelijk hoe je de Kerk en het geloof zo overtuigend kan omschrijven als een huis en hoe je je er tegelijk soms niet in thuis kan voelen. Voor vele mensen ben je ofwel kerkelijk en gelovig, en stel je je dus geen vragen; ofwel ben je weldenkend en kritisch, maar dan kun je toch niet tot de Kerk behoren? Dit boek toont aan hoe beide wel samengaan, ook in het dagelijks gelovig leven. En daarin onthult zich wellicht ook een nieuwe vorm van omgaan met het geloof en de Kerk voor nieuwe generaties: een beetje

ingewikelder, soms hobbelig, vanuit meerdere kamers van het leven.

De sleutelzin van het boek is voor mij: 'Regelmatig ervaar ik [in de Kerk] te veel zekerheid en te weinig ruimte voor twijfel.'

Ik denk dat het voor veel gelovige en zoekende mensen een opluchting kan betekenen om dit te lezen, en ook een nieuwe opening kan creëren richting een ongedwongen en creatieve omgang met traditie en geloof, ook in kerkelijke contexten.

Het is deze twijfelende, zoekende, worstelende omgang met traditie en instituut waarvan de auteur ons in dit werk deelgenoot maakt. Voor haar geeft de christelijke traditie ons niet het antwoord op al onze vragen, maar is het een manier om te leren open en onbevangen vragen te stellen bij alle eenvoudige antwoorden van de wereld, vanuit een geloof in een grotere, meer omvattende waarheid, die niemand uiteindelijk volledig bezit. Net zoals Jezus eens op weg naar Emmaüs met zijn leerlingen meeging, luisterend naar hun ontgoocheling en hun hoop, ook al gingen ze de 'verkeerde' richting uit, zo gaat ook de gelovige vandaag een weg waarin Christus soms verschijnt, maar waar het soms ook stil is en men met vele vragen achterblijft. Het christendom als een religie van de weg. En inderdaad, Jezus en zijn leerlingen waren altijd onderweg. De keuze voor deze weg is niet altijd evident en blijft niet zonder gevolgen. Het is een weg die voor Eva vraagt om nederigheid en om een consequente houding met name als het gaat over de omgang met de lijdende mens. Soms moet men de gevolgen dragen van het aannemen van deze houding waarbinnen het lijden van mensen nooit gezien en aanvaard wordt als de wil van God. Twijfelen en worstelen zijn daarbij eigen aan een christelijke grondhouding ook

wanneer die botst met de logica van de wereld en soms ook die van de Kerk. 'Het gaat er net om met die twijfel te kunnen omgaan,' schrijft Eva.

Ik zou de christelijke grondhouding die in het boek ontwikkeld wordt daarom willen omschrijven als 'gelovige vrijpostigheid' of 'stoutmoedigheid'. Ik denk dat men daarmee ook de kern op het spoor kan komen van de joodse en christelijke Godsdienst. Haast in alle heidense godsdiensten worden aanhangers aangemaand om hun eigen wil aan de godheid op te offeren. Een dergelijk geloof is uiteindelijk levensgevaarlijk, zelfs als het een geloof in Jezus of in de Kerk is, omdat het de grondslag vormt van fanatisme, van het verwarren van God met macht of het ontmenselijken van mensen die niet tot de eigen kring behoren. Wat ik in de lectuur van dit boek op het spoor kom, is dat een doorslaggevende test voor authentiek christelijk geloof juist te vinden is in die mogelijkheid tot het stellen van vragen, tot het worstelen met God, tot het formuleren van twijfel vanuit de Bijbelse roep om menselijke authenticiteit en waardigheid.

Het pleidooi van de auteur doet me denken aan de figuur van Abraham wanneer hij vrijmoedig vragen stelt aan God als het gaat om de rechtvaardigen die nog aanwezig zijn in Sodom en Gomorrah (Gen 18, 16–33) en die toch een reden zijn om niet alle mensen daar te vernietigen. Het doet me denken aan Job die halsstarrig blijft vasthouden aan zijn onschuld en integriteit in zijn lijden en zelfs de rechtvaardigheid van God in vraag durft te stellen wanneer zijn vrienden hem de schuld in de schoenen schuiven (Job 31, 35b). Of aan Jakob, die in zijn worsteling met God in de morgenstond een nieuwe

naam krijgt toebereeld. God zegent Jakob na diens gevecht met Hem en verandert zijn naam in 'Israël', wat wil zeggen, 'worstelaar met God'. Dit boek doet ons deze religieuze vrijpostigheid opnieuw ontdekken.

Het is deze stoutmoedigheid die christenen in de loop van de geschiedenis wellicht teveel zijn kwijtgeraakt door hun neiging zich aan te passen aan kerkelijke of wereldlijke macht. We weten hoe het verhaal van de worsteling van Jakob zich in onze geesten genesteld heeft. God is de winnaar en de mens de verliezer. Het resultaat is de totale onderwerping van de mens aan God. Maar dat is niet wat in de Bijbel staat. Integendeel, de tekst zegt letterlijk: 'Gij hebt met God gestreden en met mensen en gij hebt hen overwonnen.' (Gen 32, 29) Het is in de worsteling dat Jakob zijn waardigheid terugvindt. Jakob wordt gezegend en kan zonder schaamte wegwandelen. Wanneer de zon opkomt, en God vertrokken is, verlaat Jakob de scène van het gevecht. Let wel op één detail: hij wandelt weg al mankend. Noch Jakob, noch Jahwe is verslagen. Maar Jakob is wel gewond. Worstelen met God is nooit zonder risico's. Het is ook niet zo dat de auteur van voorliggend boek ongeschonden uit de worsteling komt. Integendeel, ze schrijft soms te twijfelen aan het bestaan van God zelf, en heeft grote moeite om zich God als een persoon voor te stellen.

Op dat punt start mijn eigen worsteling met het boek en het 'mankend' geloof van de auteur in een persoonlijke God. Het is erg sterk dat deze specifieke worsteling gethematiseerd wordt omdat het de worsteling is van vele tijden. Velen kunnen God niet langer als persoon blijven. Het is voor veel mensen

veel gemakkelijker om het religieuze te zien als kracht, als de natuur, als 'iets' dat ons overstijgt, dan als een Vader zoals Jezus Hem zo persoonlijk noemt. Toch denk ik dat je bij het radicaal doordenken van de christelijke geloofsbelijdenis zoals die ook door de auteur van dit boek onderschreven wordt, je uitkomt bij het begrijpen en beleven van God als persoon. Een God als een onpersoonlijke kracht is toch veel te anoniem en uiteindelijk zelfs onverschillig voor het lot van concrete mensen? Als God werkelijk liefde is, dit wil zeggen begaan met het welzijn van zijn schepping, de ultieme werkelijkheid waar alles op berust, waarnaar alles verwijst, en waar alles naar toegaat, dan moet die ultieme werkelijkheid toch 'minstens' de complexiteit, de rijkdom, de identiteit, de gave hebben van een persoon? Natuurlijk niet als een soort mannetje op een wolk. De twijfel van Eva helpt ons bewust te zijn van het feit dat de verwijzing naar Gó als persoon een analogie is met de menselijke persoon en dat de God die wij blijven ook telkens weer ons verbeeldingsvermogen overstijgt en openbreekt. God als persoon loopt ook altijd een beetje 'mank'. In haar stoutmoedige vraagstelling binnen de cirkel van het geloof, zelfs van God als een persoon, klinkt daarom misschien wel de meest radicale vorm van getuigenis in het geloof in een God die altijd groter is dan onszelf.